

KEÇMİŞDƏN GƏLƏN SƏSLƏR

Sona Xəyal

böyük elmi işçi

AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu

Bakı ş. İstiqlaliyyət küç. 26.

ƏLİ ŞÖVQİNİN BİLİNMƏYƏN ŞEİRLƏRİ

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunda B-7872 şifrlı qovluqda olan ümumi dəftərdə bənövşəyi qələmlə yazılmış 50-yə yaxın şeir vardır. Qovluğun üstündə bu şeirlərin gəncəli Əli Şövqiyyə məxsus olduğu qeyd edilmişdir. Əlyazmada olan şeirlərin bir neçəsi bizə Mirzə Əbdülxalıq Yusifin arxivindən tanışdır. Yusifin arxivindən Şövqinin 9 şeirini əldə etmişdik ki, onları “Təzkireyi-Yusif” adlı topluda çap etdirmişik. Dəftərdə şairin həm də fars dilində yazdığı şeiri vardır. Şövqi Gəncəlinin əsərlərinə dövrü mətbuatda da rast gəlinir. Hələlik B-7872 şifrəsi altında saxlanılan əlyazmanı tranfoneliterasiya etmişik. Həmin əsərlərdən bir neçəsini “Əlyazmalar yanmır” jurnalına təqdim etməyi məqsəduyğun saydıq.

Hər dəm boğırər könlümi bir nöqtəyi-mərhum,
İnkari-xəyalımdədir ol çöhreyi-mə'sum.

Bu saiqeyi-bəxtim edərmi bana əbraz,
Sevmək və sevilmək kibi bir mövqeyi-mümtaz.

Ölsəm də, sənə eyləmərəm eşqimi e'lan,
Sevgim bəni aləmdə edüb zarü pərişan.

Hər dəm bəni aldatmada bin dürlü xəyalat,
Nail olmazmı, gözəlim, vəslinə heyhat.

Xatir sıqılır seviliyürəm bən də çəküb ah,
La hövlə vəla qüvvətə illa ca Əllah.

24 iyun, 1919, Bakı

MƏHƏBBƏT

Məhəbbət aləmin əzmi-quvasının biridir,
Məhəbbət əhli-Həqin aşinasının biridir.

Bu rütbə ilə yarar hökmrani-aləm ola,
Könül ki, kuyi-məhəbbət gədasının biridir.

Məcəzdən gəliyor buncə müxtəlif səsələr,
Məhəbbət isə həqiqət sədasının biridir.

Ədavət ilə cəhan əhli xəstədü yeksər,
Məhəbbət onların əfzəl dəvasının biridir.

Bu ıftixar ilə Şövqi həmişə fəxr eylər,
Sənayi-mehri-məhəbbət fədasının biridir.

SƏNİN

İstər isən öldür, istər isən dirilt,
Bəndə sənin, fərman sənin, qul sənin.

İstər isən gül ver, istərsən tikan,
Bağçə sənin, gülşən sənin, gül sənin.

İstər isən yandır, istərsən suvar,
Çeşmə sənin, bulaq sənin, sel sənin.

İstərsin dindirmə, istərsin dindir,
Ağız sənin, dodaq sənin, dil sənin.

İstərsin tarama, istərsin tara,
Şanə sənin, daraq sənin, tel sənin.

Şövqini özindən kənarə salma!
Yurt sənindir, vətən sənin, el sənin.

FÜZULİYƏ NƏZİRƏ

Cəhanın zövqini bir sahibi-saman olandan sor,
Rəiyyətdən degil, bu ləzzəti bəg, xan olandan sor.

Cibi boşların halın soruşma milyanərlərdən,
Fəqirin halını fəqr odinə büryan olandan sor.

Bilirmi əğniyələr qış günü yoqsulların halın?
Bu əhvali özi qaçqın, evi talan olandan sor.

Meyi-gülgün içənlər hali-zarımdan xəbər dutmaz,
Gözüm yaşın, könül qani içüb nalan olandan sor.

Səadətmənd olanlardan ğəmi-dünyayı axtarma,
Buni bir bən kibi ğəm mülkinə sultan olandan sor.

Həmişə binəva Şövqi bu mirəi edər təkrar:
Cəhanın zövqini bir sahibi-saman olandan sor.

Baku, 3 fevral, 1920

İNSANLARA

Bir-birin qırmaq isə insanlıq,
Bu işə lə'nət edər heyranlıq.
Cani məhv eyləmək olsə vicdan,
Yaqsıdır bin kərə bivicdanlıq.
Səd niyyərə alır qürreyi-sərb,
Əcəba bəs nə olur nadanlıq.

Can alanlar özini sayə mələk,
Bəs kimə layiq olur şeytanlıq?

Çox deyən ruhi edən kimsə tələf,
Etməli dəvieyi- biimanlıq.

Şövqiya, eylə kifayət bu qədər,
Sən hara, xəlqə nəsihətəxanlıq?

Baku 9 mayis, 1915

Oqşar səhər əsən bəhar yelləri,
Şairin hissini, həm də gülləri.
Sən şairin hissi qədər zərifsən,
Sən bəharın güli qədər lətifsən,
Neçin ahim sana əsər etmədi?

Dedilər könlüdən könlə yol var,
İnanma, bu sözə yoqdur e'tibar.
Bənim könlüm səndən ötri qan oldi,
Gözlərim hicrində xunfəşan oldi,
Hiç sənin könlinə xəbər etmədi.

Pərvanələr kibi atəşə yandım,
Məcnun kibi səhraları dolandım.
Dağları dolaşub, çöllərə getdim,
O işlər ki, hicran günü bən etdim,
Bu dünyədə bir dərbədər etmədi.

Bəhar oldi güllər, sünbüllər açdı,
Günəş öz nurini zəminə saçdı.
Fəqət soldı, bərbad oldi gülşənim,
Soluqdi susənim, sərvim, çəmənim,
Sındı no nihalım, əsər etmədi.

Baku, 5 may, 1919.

QAR

Qış fəslinin çiçəkləri sizsiniz,
Dağın, daşın bəzəkləri sizsiniz.
Ağacların köynəkləri sizsiniz,
Xoş gəldiniz bizim obayə, qarlar.

Hücum çəküb yer yüzinə yürüdiniz,
Dağı, daşı səhraləri bürüdiniz.
Bərəkəti özünüzlə sürüdiniz,
Dünya sizdən yetür səfayə, qarlar.

Qoşlar kibi həvalərdə uçarkən,
Gözəl, təmiz bulutlardə qoşarkən,
Mələk kibi məhmuhənə yaşarkən,
Gəldiniz bəs neçün burayə, qarlar?!

Bizim yerdə öldürmək var, dəva var,
Küdurət var, ədavət var, ğovğa var.
Dünya budur, nə qədər ki dünya var,
Çıqın gedin genə səmayə, qarlar!

Gəldiniz də yerdə nələr buldınız?
Ağ ikən siz pozuldınız, soldınız.
Çöldə şəhidlərə kəfən oldunuz,
Yaxşı yetişdiniz hərayə, qarlar!

Axan qanlar rənginizi al eylər,
Top atəşi size pürməlal eylər.
İsnan oğli tapdar, paymal eylər,
Düşərsiniz dürlü bəlayə, qarlar!

Şövqi, çox söyləmə, söz diraz olur,
əlbəttə, qış gedər, genə yaz olur.
Deyürlər ki, qarın ömri az olur,
Əriyib qarışar harayə qarlar.

مد اوم ایت بنی یایم دعایه یاربجی
 مشرف ایت بنی ذوره لقاب یاربجی
 به اونه صلاحی بلیم مد برام سن سلین
 لیور سله ایسه دیکه مد عاید یاربجی
 غنا فی فضلك ایل استیا هی دفع ایت
 افسید وار ایل نه هر کدایه یاربجی
 کناره یک کر مکلم و خاسی بو خلا روانه
 و خیره قیل بنی اهل و خایه یاربجی
 علا یقائمی قطع ایت تمام دنیا دلا
 مقید ایتیم بو دار خنایه یاربجی
 بنی صفاده آیر ما سده قسم دیریم
 بو کله هبانه دیرنه اهل صفایه یاربجی
 نظر لر کله فقط ختمیار اولور سوتی
 اسیر گه نه اونی به بیچاره یاربجی !

باکو ۱۴ آغستس ۱۹۱۹
 عاشق شویب

Əli Şövqi Gəncəlinin avtoqrafı. ƏYİ. şifri: B-7872, səh.1 a